

Ängshök *Circus pygargus*

Ängshöken är en ovanlig rovfågel som förekommer i Syd- och Mellansverige. Den finns främst på Öland där den häckar i tokbuskage på Stora alvaret och i agkärr.

Ängshöken är i Sverige starkt hotad och upptagen på rödlistan. När häckningsmiljöerna försvinner p.g.a. utdikning, igenväxning eller röjning tvingas ängshöken att häcka i jordbruksmark där många faller offer för skördemaskiner. Fortfarande skjuts en del ängshökar under flyttningen och i områden där den övervintrar används fortfarande miljögifter.

Åtgärdsprogrammets målsättning är en svensk population på 65–75 häckande par per år varav 40–45 par på Öland. Detta är möjligt om föreslagna åtgärder i åtgärdsprogrammet genomförs. Senast år 2010 bör nedgången hos ängshökens bestånd på Öland ha stannat av och populationen bör öka igen senast 2015.

Hannen skiljer sig från övriga kärrhökar bl.a. genom svarta band på armens över- och undersida.
Foto Mats Wallin

Vad är Åtgärdsprogram för hotade arter?

Nära 2000 arter, cirka fem procent av Sveriges djur, växter och svampar är så hotade att de riskerar att dö ut. Huvudorsaken till att dessa arter är hotade är att deras livsmiljöer försvunnit, främst på grund av ändrad markanvändning. Vissa marker nyttjas idag hårdare än förr, andra nyttjas inte alls och växer igen.

Naturvårdsverket och Länsstyrelserna ska därför ta fram drygt 200 åtgärdsprogram för hotade arter och livsmiljöer (ÅGP). De flesta åtgärdsprogram är n u framtagna och omfattar tillsammans cirka 400 arter. ÅGP är en del av arbetet för att klara riksdagens miljö kvalitetsmål, som exempelvis **Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker, Ett rikt växt- och djurliv** och **Levande skogar**.

Vill du veta mer?

– kontakta din länsstyrelse.

Kontaktuppgifter

Länsstyrelsen Kalmar län
Regeringsgatan 1, 391 86 KALMAR
Telefon 010 223 80 00
www.lansstyrelsen.se/kalmar

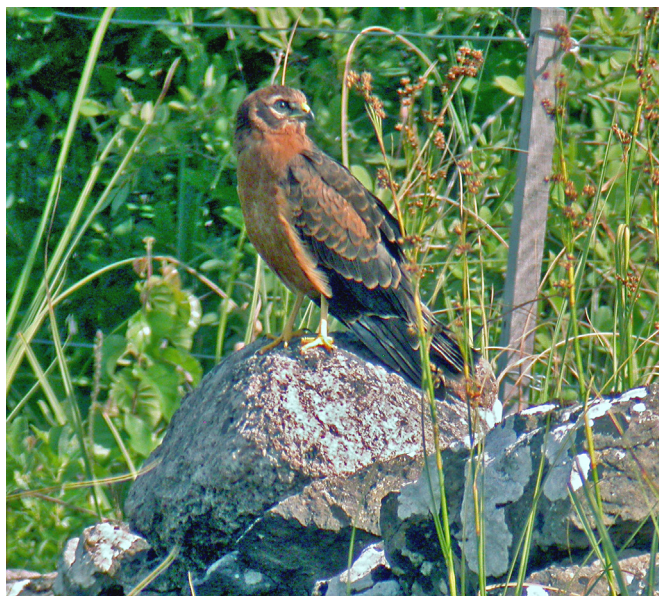
Länsstyrelsen
Kalmar län

Hanne. Foto Staffan Rodebrand

Hona. Foto Staffan Rodebrand

Nyss utflugen unge. Foto Staffan Rodebrand

Utseende

Ängshöken är en långvingad och långstjärtad rovfågel. Honan är övervägande brun–grå, medan hannen är blå–ljusgrå med svarta vingspetsar. Honan har vit övergump som blå kärrhök, men skiljs från denna bl.a. på smäckrare siluett med spetsigare vingar och lättare flykt. Hannen skiljer sig från övriga kärrhök bl.a. genom svarta band på armens över- och undersida. Unga ängshökar liknar honan men är mörkare och mer rödtonad i dräkten.

Beteende

Ängshökarna återkommer gärna till fjolårets häckningsplats, i synnerhet om häckningen varit lyckad. De trivs tillsammans. Små kolonier kan förekomma om häckningslokalen är lämplig. Då kan bon placeras så nära som 20 meter från varandra. I början av maj anländer ängshökarna till Sverige och både hannen och honan flyktleker över boområdet. De häckar helst i snårbevuxen hedmark, igenvuxna sjöar, agmyrar eller tokmarker på de öländska alvaren.

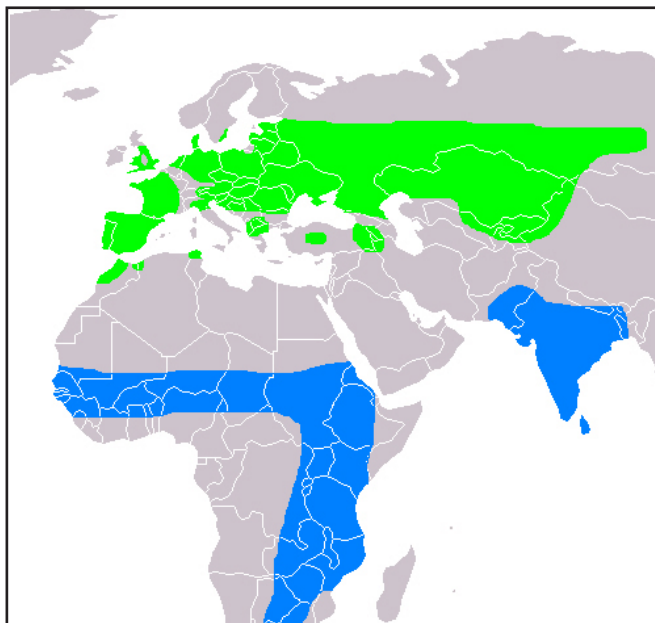
Det mycket enkla boet byggs på marken. De 4–5 äggen läggs i slutet av maj eller i början av juni. Äggen kläcks en månad senare och i slutet av juli är den äldsta ungen flygfärdig. Häckningstiden varierar mellan olika par och en del ungar är inte flygfärdiga förrän i mitten av augusti. För att nå målsättningen med en självreproducerande population, krävs två flygga ungar per ängshökpar och år.

När honan ruvar är aktiviteten låg och först när äggen kläcks efter midsommar ses ängshökarna oftare. Som andra kärrhök jagar den över öppna marker och livnär sig på sorkar, möss, ödlor, större insekter, unga småfåglar och andra mindre byten. Hannen kommer då med byten som i flykten överlämnas till honan. Honan vaktar boet och styckar och fördelar bytet till ungarna. Föräldrarna fortsätter att mata ungarna en tid efter det att de blivit flygfärdiga. De flesta ängshökar lämnar landet i augusti–september för att övervintra på den afrikanska savannen.

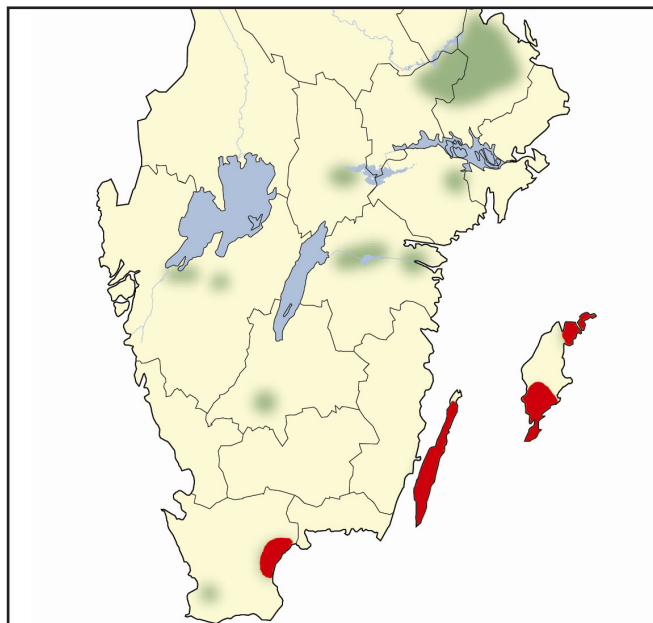
Utbredning

I Europa häckar mer än 50 % av världens ängshökar. Populationen i Europa på ca 33 000 par anses stabil, men i bl.a. Sverige minskar den. Huvuddelen av den svenska stammen häckar på Öland 30–35 par. Den förekommer också sparsamt på Gotland och sällsynt från Skåne till Uppland.

Historiskt har ängshöken sannolikt häckat på Öland under lång tid. Den försvann förmodligen under 1800-talet då markanvändningen på Öland var så intensiv att lämpliga häckningsmiljöer saknades. Det första öländska fyndet i modern tid gjordes 1940 och 1942 häckade det första paret åter på ön. Ängshöken ökade stadigt fram till slutet av 1970-talet för att stanna på drygt 40 par. Toppnoteringen var 1981, med 46 häckande par. Inventeringar på Öland 2004–2008 visar ett snitt på 30 häckande par. Detta är en markant nedgång.

grönt = häckningsområde, blått = övervintringsområde

rött = häckningsområde, grönt = tillfälliga häckningar

Ängshöken på Öland

Ängshökens naturliga häckningsplatser finns på Öland i huvudsak i stora bestånd av ag *Cladium mariscus* eller tok *Dasiphora fruticosa*. För att ängshöken skall trivas krävs stora sammanhängande områden, helst med en höjd på minst en meter. Allra bäst är täta områden som saknar träd och högre buskar.

Både bestånd av gotlandsag och ölandstok växer med tiden igen genom att högre buskar och träd vandrar in. När buskar och träd blivit för många och för höga söker ängshöken säkrare marker. Träden gör det lättare för kråka, korp och duvhök att spana efter boplatserna för att röva ägg och ungar. Ibland röjs

de naturliga häckningsmiljöerna bort för att ge betesmark. Ängshöken tvingas även då att leta efter nya häckningsplatser.

Enligt åtgärdsprogrammet för ängshök, ska artens utveckling följas. Det innebär återkommande övervakning av boplatser, om häckningen lyckas och ungarna blir flygfärdiga. Under 2010 inventeras ängshöken på Öland och detta kommer att upprepas inom några år. Inventeringarna ska ge svar på frågor som om arten ökar i antal och om de åtgärder som utförs för att gynna arten är de rätta. Hur ängshöken reagerar på hot som t.ex. vindkraftsverk och annan exploatering kan också återkommande uppföljning visa.

Vidsträckt bestånd av ag. Foto Länsstyrelsen

Vidsträckt bestånd av ölandstok. Foto Staffan Rodebrand

Ängshöken behöver Din hjälp!

Det går att spara och sköta lämpliga häckningsplatser för ängshök. I betesmarker kan olika insatser och miljöersättningar samordnas till allas bästa. Innan du röjer – ta kontakt med Länsstyrelsens naturvårdsenhet som kan ge mer information om vad som ska sparas för att ängshöken ska trivas.

Om markerna inte betas växer snabbt träd och höga buskar upp i tokområden och sälj breder ut sig i agen. De behöver huggas bort för att ängshöken ska stanna kvar. I viktiga områden kan avverkning ske genom Länsstyrelsens försorg, om markägaren så tillåter. På Stora alvaret är det bra om barrskogsdungar tas ner. De passar duvhök och kråkfågel men missgynnar ängshök.

När ängshökens naturliga häckningsbiotoper försvinner försöker de ibland att häcka i åkermark. Om de placerar sitt bo i åkermark är risken stor att slåttermaskiner och skördetröskor slår ut honan och/eller kullen.

Misstänker Du att ängshöken häckar på en åker ska Du ta kontakt med Länsstyrelsens naturvårdsenhet. Då kan boet lokaliseras och diskussion föras med lantbrukaren. Kanske behöver ett mindre område undantas från slåtter eller skörd. Ibland kan det vara möjligt att flytta ungarna. Ersättning för skördebortfallet kan ges till lantbrukare som undantar en bit av åkern från skörd.

Tack för Din hjälp!

Ängshökens enkla bo. Foto Helena Lager

Ängshök på jakt över det öländska odlingslandskapet. Akvarell Peter Nilsson